

kan niet verder meer, het is zijn laatste rechts- en liefdesworsteling — sterven met de Filistijnen, in geloof, dat hij toch niet sterft met de Filistijnen.

Maar hier op Golgotha is de betere Simson. En deze heeft ook Zijn stervensgebed: Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. En Hij is er veel erger aan toe dan Simson. Hij hangt aan het kruis. Hij zal geen pilaar bewegen, noch steen. En om Hem heen zijn ook honende vijanden — Filistijnen. Maar als gij nu vraagt, hoe is Hij hier gekomen? — Jezus — dan moet het antwoord zijn: omdat Hij trouw bewaard heeft Zijn ambt en ambtsgeheim. Hij heeft nog steeds zuiver gewerkt naar recht en liefde. Hij is dan ook in dezen nood gebracht door God, om nu het eigenlijke werk te doen — de liefde Gods zegt vandaag tot Hem: sterf den dood voor de Uwen, dat is recht — en het recht Gods zegt vandaag: sterf alleen, dat is liefde, en straks moogt Gij opstaan tot den strijd. Uw haters wijd en zijd, verjaagd, verstrooid doen zuchten! Jezus' laatste dag schijnt wel Zijn zwakste dag te zijn, maar het is niet waar, en Jezus' stervensgebed is het gebed van den held Gods. Hij wil vandaag alleen sterven, Hij wil vandaag uitstel voor alle Filistijnen. Hij wil vandaag wel hebben schijnbaar triumfeerende vijanden, want Hij wil vandaag bewijzen, dat Hij de Zijnen heeft liefgehad tot het einde, om daarna aan het einde te bewijzen, dat Hij Zijn vijanden heeft gehaat van 'begin af!

Wij zullen ons zeer verblijden in dezen beteren Simson — als Hij zwak is, is Hij machtig, als Hij verloren schijnt, overwint Hij, als Hij bidt: „vergeef het hun“, dan komt Hij te rechter tijd met het zwaard Zijns monds. Maar daarom heeft God Hem ook uitermate vernederd hier. Deze Simson is naar het hart gestoken, deze Simson is met helsen hoon beladen, deze Simson moet alleen verpletterd worden onder het werelddak. Hij gaat alleen onder in den eeuwigen dood! Maar als Hij bidt heeft Hij zuiver vastgehouden de liefde Gods en het recht Gods — de liefde, die alle vrede-roepers zoekt, en het recht, dat alle oorlog-makers verpletteren zal. Hij zet in dit gebed alles op zijn plaats. Omdat Hij liefheeft, bidt Hij straks kome de vergelding, omdat Hij het recht bemint bidt Hij vandaag om den jongsten dag. Omdat Hij liefheeft, wil Hij „gansch Israël“ zalig maken — Hij krijgt tijd daarvoor — en omdat Hij het recht zoekt, zegt Hij vandaag reeds, dat Hij het wapen scherp gaat dat hem — het beest — bestrijden moet — Zijn dag komt.

Simsons gebed openbaart al zijn zwakheid — het is nog-één-maal, Christus' gebed openbaart al Zijn kracht — het is voor goed — de liefde krijgt nu haar dagen om ze allen te vergaderen, en het recht ontvangt nu zijn dag om ze allen te verpletteren. Hij is zeer te vrezen in dit eerste kruiswoord — elke liefdedag is duur gekocht, zoo hoort Hem, hoort Hem, en de dag Zijns toorns is naar recht vastgelegd. Hij zal te rechter tijd bewegen den hemel en de aarde — Simson beweegt Dagon's tempeldak, Christus beweegt het werelddak. Daarom is de bekeering nooit zoo dringend geworden als na dit eerste kruiswoord — mag deze Simson U redden, of moet deze Simson U verpletteren? En alle dagen zijn geteld naar de liefde Gods, en naar het recht Gods.

En zoo stierf Jezus op Goeden Vrijdag alleen.
H. v. d. B.

KERKELUK LEVEN

Open brief aan Prof. Dr H. H. Kuiper.

Den Hooggeleerden Heer
Prof. Dr H. H. Kuiper, redacteur
„De Heraut“, Bloemendaal.

Hooggeachte Professor Kuiper,

In het jongste nummer van „De Heraut“ komt een artikel voor van Uw hand. Ik neem het in zijn geheel over onder „Persschouw“; en veroorloof mij, niet om te roemen, maar wel om onbillijke klachten over mijn polemiek af te wijzen, de opmerking, dat dit weer de zooveelste maal is, waarin ik letterlijk citeer wat anderen zeggen, helaas zonder dat altijd die anderen hunnerzijds mij citeren, of zelfs maar op klachten van onjuiste weergave van mijn gevoelens reageeren. De groote eerbied, dien ik voor U heb, verhindert mij niet, te constataren, dat ook Uwerzijds meer dan éénmaal zulk een reactie ten aanzien van mij ontbrak. Reeds om die reden wijs ik Uw klacht over mijn „zoo polemiseren“, op welke klacht Uw artikel nog wel uitloopt, op dit punt af. Indien eens alle bladen zoo trouw den tegenstander citeerden als „De Reformatie“ het deed tot nu toe, zou ons gereformeerde leven, dat tot mijn stomme verbazing onlangs ergens nog „kerngezond“ is genoemd, minder ziek zijn.

Uw artikel toont. Maar is Uw toorn in alles billijk ontstoken? Vergun in een thans niet te ontloopen discussie een jongere deze liever agn. U

niet gestelde, thans echter onvermijdelijke vraag. Vergun dien jongere tevens, zijn vraag ontkennend te beantwoorden, en dat te doen in een „Open brief“, ter wille van den meer gemoedlijken toon, die in zulk een „Open brief“ altijd doorblijft.

Laat mij beginnen met — een ander. U spreekt over wat Dr J. van Lonkhuyzen „zich niet ontzag te schrijven“. Mij is niet duidelijk, op welke passage het qualificeerende „zich niet ontzien“ hier slaan wil. Vermoedelijk niet op wat geschreven is door Dr Beets, overigens ook voor „De Rotterdammer“ (welk blad dadelijk Uw artikel doorgeeft, ten deele) een welkom getuige der waarheid (nog pas verzekerd!). Dr van Lonkhuyzen zondigt toch niet, als hij Dr Beets, nog wel een verdediger van het bekende congres, op zijn woord gelooft? En — is dit geloof hechten aan Dr Beets verdachtmaking? Is het verdachtmaking, als men de critiek van een verdediger van dat congres gelooft? Geldt Uw vonnis Dr Beets niet, waarom dan wel Dr van Lonkhuyzen, waarom wel den door U niet met name genoemen) Marnix, wiens stem in onze kerkelijke en politieke pers (De Standaard) zulk een gaaf geluid geeft, waarom dan wel mij?

Mogelijk ziet Uw veroordeelend vonnis op Dr van Lonkhuyzen's mededeeling, dat Prof. Wencelius behoort tot een „vrijzinnig“ college. Ik kan thans niet nagaan, wat Dr Beets letterlijk schreef; wel kan ik opslaan het artikel, dat in „Die Religion in Geschichte und Gegenwart“ geschreven is over de Quakers. Het is van de hand van Dr Sippel. Deze schrijft daar uitvoerig over de Quakers; van wie wel niemand beweren zal, dat men hen voor calvinisten te houden heeft. Hij zegt, dat men in Amerika drie groepen van Quakers onderscheidt: a) de orthodoxen, b) de Hicksites, aldus genoemd naar Elias Hicks, c) de Wilburites-Quakers. Nu behoort Swarthmore-College, waaraan Prof. Wencelius werkt, tot de niet-orthodoxe groep der Hicksites. Hicks was tegenstander van de leer, dat Christus bestaan had voor Zijn geboorte, ontkende Zijn Godheid, de vleeschwording, de plaatsbepaling. Is dat soms niet „vrijzinnig“, als men naar een nederlandschen naam zoekt? Wij merken er dadelijk bij op, dat de schrijver in zijn artikel over Hicks opmerkt, dat tegenwoordig de tegenstellingen tusschen de Quakers zijn verzacht; wij kennen trouwens dit verschijnsel ook van elders... Maar dit neemt niet weg, dat wij toch blijven onder... Quakers, en te maken hebben met een College, dat opgericht is in een tegen de orthodoxe Quakers zich richtende, de calvinistische grondwaarheden loochnende groep. Mag nu Dr Beets — die een docent aan een school beoordeelt naar het publieke karakter van die school, en die bovendien mild is in het oordeelen, en als Amerika-kenner wel aan wat wonderlijks gewend is — mag nu Dr Beets niet schrijven, wat hij schreef? Is dit verdachtmaking? Of is het aanvaarding van een publiek persoon naar diens publieke gemeenschapsverband? „De Rotterdammer“ is er vlug bij, ik herhaal het, om Uw woorden te citeren. Heeft het blad „De (amerikaansche) Wachter“ van 20 Maart 1935 gelezen? Daar merkt Dr van Lonkhuyzen op, dat de verklaring van Dr Beets, waarop in Nederland te goeder trouw verder doorgeredeneerd werd, de bezwaren op dit punt in het gelijk stelde. En het orgaan verklaarde onlangs, Dr Beets gaarne te citeren, om den band aan Amerika te doen spreken. Jammer, dat dit dan zoo eenzijdig gebeurt!

Dwaal ik hier af? Het lijkt zoo, maar het is zoo niet. Want m.i. is hier een symptoom van dat „stemming maken“ (het is voor mijn besef natuurlijk geen doel, maar wel degelijk gevolg, waarvan ik op mijn beurt zeg: ik betreur het, dat men zoo polemiseert. Gelijk ik het ook betreur, dat in Uw artikel niet de namen van Dr Beets, en van Marnix worden bezwaard met het odium van verdachtmaking, en wel die van Dr van Lonkhuyzen en van mij. En als Uw artikel opmerkt, dat „de critiek“ „zich bedient“ van het „wapen“ der verdachtmaking, dan — U moogt het mij vergeven — zie ik daarin, o neen, geen keus van een „wapen“, maar wel een ondoordachte bewering, welke, alweer onbedoeld, in haar gevolgen zelf verdacht maakt. Want a) er is inzake Prof. Wencelius door Dr Beets e.a. niet op vertrouwelijke correspondentie, maar op diens officiële onderwijspositie gelet, welke naar wetenschappelijke gegevens door Dr Beets gekenschetst is; b) met verdachtmaking heeft dit niets te maken, omdat lo, het iemands karakter niet aantast, als men zegt, dat hij geen calvinist is, 2o, in de Parijsche herdenking zelf voorbeelden van zulke niet-calvinisten te vinden waren, 3o, ondergeteekende niets anders deed dan voortredeneeren in de lijn van U zelf, hooggeachte Professor Kuiper. Niet in het geval van Prof. Wencelius, maar in de algemeene karakteristiek van Calvinij-herdenkingen als thans in discussie zijn.

Want, wat dit laatste betreft: kunt U het woord „kleinzielig“ nu niet inhouden? Het zou — dit vooreerst — pas op zijn plaats kunnen zijn, als eerst nagegaan werd, wat de theoretische Begründung is van veler bezwaren tegen de huidige Calvinij-herdenkingen. Dat voorts een roomsch en

een liberaal minister bij de Afscheidingsherdenking tegenwoordig waren, lijkt mij toch wel iets anders dan wat te Parijs geschiedde: hebben die ministers soms zich uitgelaten over De Cocks theologie? Neen. Maar — in de derde plaats — men moet zich afvragen: waarom hebben sommigen — en hun getal neemt toe — er bezwaar tegen, dat in Parijs b.v. een man als Choisy — tegenstander, in sterke woorden, van Calvinij's praedestinatieleer — vooraan zit bij de Calvinij-huldiging? Waarom? Omdat zij, hooggeachte Prof. Kuiper, door U zelf in vroeger jaren in die richting zijn opgevoed.

Vergeef mij, dat ik weer grijp naar vroegere Heraut-artikelen: ook nu wil ik komen tot de hoognoodige eenparigheid van gevoelen. Of, tenminste tot helderheid van gevoelen.

Weet U nog, wat door U, Prof. Kuiper, geschreven is ter gelegenheid van een andere Calvinij-herdenking? Het was het vierde eeuwfeest van Calvinij's geboorte. De parallel tusschen toen en nu is dus niet kunstmatig; de vergelijking tusschen Uw artikelen van toen, en Uw thans gegeven beschuldiging van „verdachtmaking“ en „kleinzieligheid“ (inzake het kerkbegrip heb ik U ook al eens het woord „exclusivisme“ hooren bezigen) heeft dus niets gewrongens. Welnu, in „De Heraut“ van 31 Januari 1909, no. 1622, sprak U rondweg over Uw „ernstige bezwaren, om deel te nemen aan de stichting van een monumentaal gedenkteken voor Calvinij te Genève“. We lezen o.m. het volgende, dat toen uit Uw pen vloeide:

„Zeker, indien de beginselen, door Calvinij beleden, nog erkend en hoog werden gehouden in de landen, waarvan deze actie uitgaat; indien de mannen, die dit plan op hebben gezet, zelf warme en bezielde tolken waren van de denkbeelden, door Calvinij uit Gods Woord ontleend, dan zou een spontane uiting van dankbaarheid, om naast het Luthergedenkteken te Worms ook een monument voor den Calvinistischen reformator te Genève op te richten, op onze sympathie allicht aanspraak kunnen maken. Maar ieder weet, dat dit niet zoo is. Er mag in dit huldebetoen een algemeene erkenning liggen van de verdiensten van Calvinij als historische persoonlijkheid, die machtigen invloed heeft geoefend op den gang der geschiedenis — een hulde, die we dankbaar aanvaarden —; zelfs geven we toe, dat, dank zij de uitnemende studie van Doumergue, het zoo vaak miskende karakter van Calvinij ook voor de buitenwereld in een geheel ander licht is komen te staan, en de vroegere afkeer voor bewondering en eerbied plaats maakte; maar als ge aan deze bewonderaars van Calvinij vraagt, of zijn beginselen — neem slechts als voorbeeld de belijdenis der eeuwige uitverkiezing — ook door hen beleden worden, dan staan ze lijnrecht tegenover Calvinij. Liefst laten ze die beginselen dan ook stil rusten en verklaren, dat deze beginselen uit een verouderde wereldbeschouwing voortkwamen, die bij het licht der nieuwere wetenschap voor goed heeft afgedaan. Om Calvinij te waardeeren, zoo roepen zij u toe, moet ge hem eerst ontdoen van al datgene, wat voor Calvinij juist het hoogste en het innerlijkste doel van zijn leven was, zijn belijdenis van de absolute soevereiniteit Gods en wat ge dan overhoudt is, dat Calvinij de groote profeet zou geweest zijn van het individualisme, van de vrijheid van het menselijk geweten, de wegbereider van de emancipatie van den mensch, die door de Franse Revolutie is tot stand gebracht.“

Hier is de kwestie der uitverkiezing toch wel van meer gewicht geacht dan U thans doet in het geval van Choisy, in Uw laatste Heraut-artikel. Als Marnix over Choisy spreekt, zoo als hij het deed, en als Dr van L. en ik daarnaar luisteren, maken wij dan verdacht? Neen, wij zijn slechts Uw leerlingen. U waart het zelf, die, Uw leerlingen waarschuwend, een parallel trokt tusschen de Calvinij- en de Luther-herdenking. En U schreeft in het zelfde Heraut-nummer 1622 ook nog dit:

„Maar de echte volgelingen van Luther, de weinigen, die aan zijn beginsel nog waren trouw gebleven, hebben openlijk het uitgesproken, dat men de graven der profeten bouwde, maar zonder den geest der profeten te bezitten. Men eerde Luther als nationalen held, maar voor de heerlijke belijdenis van Luther, van de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, voelde men niets meer. En waarlijk niet ten onrechte is het opgemerkt, dat indien Luther uit zijn graf ware opgestaan en beluisterd had wat het geloof van zijn bewonderaars was, hij stellingen, honderdmaal scherper nog dan tegen Tetzels aflaathandel, tegen hun afwijking van Gods Woord zou hebben aangeplakt.“

Maar al overvalt ook ons, die Calvinij om zijn beginsel liefhebben, datzelfde weemoedige gevoel, en al kunnen we daarom aan geen huldebetoen deelnemen, dat door Calvinij uit die handen zeker nooit zou gewild zijn, toch blijft het een pijnlijk gevoel, dat bij die herdenkingsfeest van onzen grooten Reformator door ons in stilzwijgen alleen kracht zou worden gezocht.“

En na deze woorden hebt U dan vervolgens gepleit voor een eigen Calvinij-herdenking, — welke bestaan zou in het bekend maken van Calvinij's denkbeelden.

Zie, dat is een houding, welke precies overeenkomt met wat nog heden verreweg de meeste gereformeerden willen. De meeste gereformeerden, — want laat ons niet denken, dat de geest, die in Amsterdam een congres, en in Parijs een

herdenking wees de bond (in personen uit den d meening.

Het w gund — herdenking een uitne king ter deswege brief ing te doen. Calvinij

„Doe diens als om een inte maakt. Heilige verkrogerkerken

Het w waren al zouden schrijven mer“ zóó zóó luid.

In ne sche Ké In na Bergues In na Eugène

Nietter behagen. delingen. hier van geschreves

„Me gen b tegen van C Stel dat hadden slagen, loofd beslist ook an advies raden. nomen gemeen sloot er zou de Kerken dit t Kerk vieri elk gev hebben spraak

Opzett daad — Genève Dr Beets van Pro zijn pul Uniet, d schillend Zie, h velen, o kunnen „De He daarvan zielig n Neen, z van 190 ze U nu Ook ik kies vó U mij te kies mē en dūs

Uw e voorts nisje meenen, verre ie gehele wel zon terdamn we betv afspeelt, ons har kiezen t zooveels bullen-u len. In van de 't was p den we En n uit den nemen komen Is de :

lingsherden-
sch wel iets
hebben die
De Cocks
le plaats
iebbn som-
er bezwaar
s Choisy —
an Calvijn
de Calvijn-
achte Prof
r jaren in

ar vroegere
men tot de
len. Of, ten-
Kuyper, ge-
andere Cal-
e eeuwfeest
sschen toen
gelijking tus-
w thans ge-
making" en
grip heb ik
me" hooren
Welnu, in
1822 sprak
ren, om deel
nonumentaal
". We lezen
pen vloeide:

door Calvijn
en gehou-
actie uitgaat;
ben gezet, zelf
aren van de
sord ontleend,
baarheid, om
rme ook een
reformatie te
ie allicht
r weet, dat
debetoon een
rdiensten van
die machtigen
ter geschiede-
nvaarden —;
emende studie
karakter van
geheel ander
e afkeer voor
maar als ge-
in Calvijn
— neem
belijdenis
— ook door
an ze lijn-
laten ze die
aren, dat deze
ldehouwing
zuivere welen-
dijnt te waar-
nem eerst ont-
ist het hoogste
was, zijn be-
Gods en wat
de profet zou
an de vrijheid
reider van de
de Fransche

ing toch wel
s doet in het
eraut-artikel
6 als hij het
r naar luiste-
ren, wij zijn
zelf, die, Uw
tel trokt tus-
nking. En U
ter 1622 ook

her, de wein-
rouw gebleven,
nen de gra-
ar zonder den
de Luther als
belijdenis van
r het geloof al-
ik niet ten on-
luther uit zijn
wat het geloof
gen, honderd-
e afleghandel,
d zou hebben

lie Calvijn
datzelfde
en we daarom
nemen, dat
oit zou gewild
dat hij dit her-
mator door ons
i gezocht."
ervolgens ge-
rdenking, —
iken van Cal-
precies over-
reg de meeste
gereformeer-
dat de geest,
in Parijs een

herdenking begeerde, in de kerken leeft. Dat be-
wees de spontane reactie tegen den Calvinisten-
bond (in eersten aanloop, toen men nog geen
personen zag) wel anders. En die reactie kwam
uit den door U gekweekten geest. Ze vertolkte U w
meening, die van eertijds.

Het was — nóg een herinnering zij mij ver-
gund — in die dagen — de voorlaatste Calvijn-
herdenking, — dat U nadrukkelijk deputaten, die
een uitnodiging tot bijwoning der Calvijn-herden-
king ter kennis van de kerken gebracht hadden,
deswege hebt berispt. Bij die deputaten was een
brief ingekomen, houdende de invitatie om mee
te doen in de Calvijn-huldiging. De brief eerde
Calvijn in ook ons vertrouwde klanken:

„Door zijn Institutie van den Christelijken Gods-
dienst, door de Ordonnantiën, die hij heeft nagelaten
als onze kerkenorde, door zijn school, waarvan hij
een internationale haard van christelijk licht heeft ge-
maakt, en door zijne Commentaren over bijna alle
Hellige Boeken, heeft Jan Calvijn onvergankelijk recht
verkregen op de erkentelijkheid der protestantsche
kerken van alle talen en alle landen.”

Het was dus irenisch genoeg. En de namen
waren alleszins klinkend: de dragers der namen
zouden allen een brief aan U hebben kunnen
schrijven, vol met passages, die „De Rotterdam-
mer” zóó maar over kon nemen (zie boven). Want
zóó luidde de ondertekening:

In naam van den Raad der Nationale Protestant-
sche Kerk te Genève, Edouard Bordier, voorzitter.
In naam van de Unie van Predikanten, Henry
Berguer, bestuurder.
In naam van den Raad der Vrije Evangelische Kerk,
Eugène Mercier—Girardon, voorzitter.

Niettemin, — de uitnodiging kon U toen niet
behegen. Den deputaten verweet U informele han-
delingen. Deze doen hier niet ter zake. Wel is
hier van beteekenis, dat U toen aan hun adres
geschreven hebt („De Heraut”, 4 April 1909):

„Men weet, welke ernstige bedenkin-
gen bij verschillende broeders bestaan
tegen de wijze, waarop de gedachtenis
van Calvijn te Genève wordt gevierd.
Stel dat deze brief bij de Synode was ingekomen, dan
hadden de Kerken gemeenschappelijk kunnen beraad-
slagen, of deelneming aan deze feestviering geoor-
loofd (! K. S.) was of niet, en de Synode had een
beslissing kunnen nemen. De uitnodiging was dan
ook aan de Synode gericht. Thans zal, indien het
advies van Deputaten wordt opgevolgd, door Kerke-
raden of meerdere vergaderingen een beslissing ge-
nomen worden over een zaak, die de kerken in het
gemeen raakt. Gesteld, dat de Geldersche Synode be-
sloot een afgevaardigde naar dit feest te zenden, dan
zou deze afgevaardigde wel alleen de Geldersche
Kerken vertegenwoordigen, maar te Genève zou
dit toch den indruk maken, alsof de
Kerken in Nederland tegen deze feest-
viering minder bezwaar hadden, en in
elk geval zou hier een particuliere Synode gehandeld
hebben in een zaak van gemeen belang zonder rug-
spraak met de andere particuliere Synodes.”

Opzettelijk geef ik het volle citaat. Want nder-
daad — men zou in het door U gestelde geval te
Genève natuurlijk net zoo geredeneerd hebben als
Dr Beets en anderen hebben gedaan in het geval
van Prof. Wencelius (iemand beoordeelen naar
zijn publieke positie). En voorts — verlangde
U niet, dat de „ernstige bezwaren” van „ver-
schillende broeders” geëerbiedigd zouden worden?

Zie, hooggeachte Professor Kuyper, nu zijn er
velen, onder wie ook ik, die met geen mogelijkheid
kunnen inzien, waarom degenen, die in 1909 aan
„De Heraut” zich hebben gelaafd, zich op grond
daarvan in 1935 door den Heraut-redacteur klein-
zielig moeten laten noemen. Zijn zij tegen U?
Neen, zij zijn vóór U; vóór den Professor Kuyper
van 1909. Zij zijn gedwongen te kiezen, willen
ze U niet voorbijgaan.

Ook ik heb gekozen. En ik kies al beslister. Ik
kies vóór „De Heraut” van 1909, en dus dwingt
U mij te kiezen tegen „De Heraut” van 1935. Ik
kies met Marnix vóór Uw zienswijze van 1909,
en dus tegen Uw Heraut-artikel van 1935.

Uw correspondent, Prof. Wencelius, kan dan
voorts dit geval als een zielsgeschiede-
nisje opvatten (de nederigheid!), en hij kan
meenen, dat wij hier zitten uit te meten in hoe-
verre iemand al of niet een bolleboos is (het
geheele denkerrein overzien!), en U kunt dat dan
wel zonder commentaar doorgeven, en „De Rot-
terdammer” ook, maar wij houden U aan 1909;
we betwisten dat hier een zielsgeschiedenis zich
afspeelt, ontzeggen ieder, zelfs U, het recht, over
ons hart te oordeelen (wat willen wij anders dan
kiezen tusschen U en U?) en verzekeren voor de
zooveelste maal, dat het ons niet om bollebozen-
bullen-uitreiking te doen is, doch om beginse-
len. In het geval-Wencelius bezagen we een docent
van de links-geboren Quakerschool als zodanig;
’t was positie-verkenning. In het geval-Choisy de-
den we desgelijks.

En nu we weer het debat hebben uitgebracht
uit den engpas, waarin Uw slotzinnen het — we
nemen aan: onbedoeld — hebben gedreven, nu
komen we nog eens op het geval-Choisy terug.
Is de zaak zóó onschuldig? Behelst ook deze

naam geen program? We gaan nog eens terug
naar „Die Religion in Geschichte und Gegenwart”,
en lezen het artikel van wijlen Prof. Hadorn over
de „Gereformeerde Kerk”. Deze auteur móet Uw
Heraut-artikelen van 1909 — stel, hij had ze ge-
kend — wel even „kleinzielig” gevonden hebben,
als thans U dat van Uw broeders. Vond Hadorn
de door U veroordeelde Calvijn-herdenking van
1909 niet „glanzend”? Ja, — en hij zei ook,
waarom. Die feesten van 1909 brachten immers
de verschillende Gereformeerde Kerken weer bij
elkaar? Gevolg: Stockholm 1925 en Lausanne
1927! „Einigkeitsbestrebungen”! En als voornaam-
ste vertegenwoordigers van dit eenheidsstreven tra-
den sinds op: Choisy (Genève)!, Ad. Keller,
Genève, Monot, Gouville, Merle d’Aubigné,
Lang, Prof. Cramer (Holland!)!, e.a..

En nu worden wij nóg voorzigtiger. Was het
kleinzielig van Prof. Hepp dat hij Prof. Cramer
den Calvinistennaam ontzegde? Was dat soms óók
verdachtmaking? Neen — het was zijn roeping.
Is het, nu Gij in 1935 inmiddels zelf aan een in
1909 niet begeerde herdenking geholpen hebt, is
het nu van Marnix, v. Lonkhuyzen, Schilder in-
eens kleinzielig, als zij Choisy, en Keller con-
troleeren? Neen, — zij zijn Uw leerlingen, al
verloochent Ge hen hierin ditmaal.

En wij weten, wat wij doen. Want we zien, dat
de kloof tusschen de kerken en enkele vooraan-
staande figuren in het gereformeerde leven al
groter wordt. De kerken zijn tegen Lausanne. En
tegen Stockholm. En omdat ze er tegen zijn, zetten
ze h.v. Dr Dijk in den synodalen voorzittersstoel,
en mij in Kampen. En daarin volgen ze den geest
o.m. van „De Heraut” van 1909. En zodra die
geest weer het woord neemt, b.v. in de ettelijke
Kerkbode-artikelen ter propaganda van de V.U., of
b.v. in mijn radio- of andere propaganda-redeeen
voor de V.U., komt er weer zoo’n ouwerwets-
warm gevoel naar boven in de kerken. Iets van
vroeger gaat dan weer leven. Het veert energisch
op zoovaak Jan Schouten — vergun me den popula-
iren naam voor den populairn man — sprekt.
Of zoovaak anderen, die het algemeen vertrouwen
hebben, eveneens propaganda doen. En het volk
HOORT in al die redevoeringen den toon van:
„uniert ist ruiniert”. Het hoort dien on-
dertoon à priori. Het is er op „ingesteld”.

Tot dien toon zeg ik „ja”. Ik wil met
ieder praten, ook in Lausanne. Maar ik wil alleen
praten als de begrippen en de namen in eere
blijven. En als ik zou veranderen van meening,
dan zou ik het zeggen. Maar ik zou niet mijn
leerlingen afdoen met enkele bijvoeglijke woorden.
Want dat zou mij niet geheel billijk lijken,
geloof ik.

Hooggeachte Prof. Kuyper — voor mijn gevoel
staan we op een tweesprong. Laat ons niet een
kloof helpen graven tusschen den geest, die een
synode-moderamen exponent van ’t kerkelijk leven
maakt (vanwege de houding inzake Lausanne—
Stockholm—Keller—Choisy) ter eener, en het geen
verantwoording van zijn laatste overwegingen
doende „umhertreiben” van andere leiders
anderzijds. Ik beweer niet, dat met Uw Heraut-
artikelen van 1909 het laatste woord gesproken is.
Maar ik beweer wel, dat, als Uw houding ge-
wijzigd is, U daarvan mededeeling zoudt kunnen
doen, om ook in dezen ons te blijven leiden.
Dán heetten Uw leerlingen misschien ook niet
„kleinzielig” meer. Is de geest der kerken niet
goed, hadden we wél naar Genève mogen gaan
in 1909 ter eere van Calvijn, laat ons het dan
zeer duidelijk zeggen. Maar laat ons niet
mensen, die nog de bekende klanken van Uw
Vader en van U zelf spreken, met ziele-metende
woorden in een zekeren walm plaatsen (ook
niet onbedoeld, omdat ze nu eenmaal niet
tusschen het „ja” van Heraut-1935 en het „neen”
van Heraut-1909 heen en weer geworpen ver-
kiezen te worden).

Deze week las ik wat Uw Vader schreef in zijn
Encyclopaedie over de vraag, wie separatist-
isch is. Separatistisch is, zegt hij, ieder,
die ZIJN symbool niet meer vasthecht aan het
oudste christelijke symbool. Separatistisch ook,
wie om het leggen van zulk een verbintenis tus-
schen ZIJN symbool en de oude christelijke kerk
niet maakt. Wie dat wél doet, die is niet separ-
atistisch. Zie, deze klanken hoor ik liever dan die
van „De Heraut”-1935. Als Prof. Choisy de uitver-
kiezing zoo ziet, als Marnix aangaf, en hij is
voorts een scherp denker, dan geeft mij
dat juist in ZIJN geval — het geval van den
scherpen studiekop — te denken. Dan moet ik
vragen: hoe staat deze man tegenover zijn be-
lijdenis; tegenover de almeer met haar symbolen
het slop in-gewerkte kerk? En ik ben daarin
volgens Dr A. Kuyper (!), geen separatist.
Niet voor niets trouwens ben ik gewaarschuwd
door Kellers sympathie voor Barth, en door
Barths oproep (te Cardiff) tot een nieuwe „gere-
formeerde” belijdenis. In Genève zitten de
separatisten. En in Parijs.

Als Barth „neen” zegt, juist tot zijn vrien-
den, en als U het „kleinzielig” vindt, als wij
(óók) de Barthianen in Parijs „met reserve” gade-
slaan, waarom wordt dan in Nederland óns
„neen”-zeggen van het principiële debats-
niveau teruggedrongen naar een in zijn gevolgen

stemming-makend heen-en-weer van ziels-con-
tact, en wat dies meer zij?

Laat mij eindigen met een herinnering aan den
Almanach de Calvin, 1934. U zoudt van de dragers
van al de op de voorste pagina gemelde namen
van „calvinisten” — Kraft, Slotemaker de Bruine,
Haitjema — voorzeker ook wel een brief kunnen
krijgen, en publiceeren, die in hoofdzak gelijk is
aan dien van Prof. Wencelius. Maar U zult zulke
brieven niet vragen. U zult veel te goed weten,
dat niet alles Calvinist is, wat op dezen Calvijn-
almanak Calvinist heet. Maar daarom is met
het breed uitmeten van dit éene geval-Wencelius
de vraag, waarom het gaat, niet beantwoord,
ze is niet eens aangeraakt. Het gaat im-
mers niet over de vraag, wat iemand probeert
te zijn, doch over de andere, als hoedanig hij
blijkens zijn publieke acta et gesta thans reeds
gelden moet. Iemand moet, zegt Dr A. Kuyper, in
zijn gememoreerd Encyclopaedie-fragment, zelf
het SYMBOOL (de BELIJDENIS) zijner eigen
kerk tot levensspoor hebben, en er voor „staán”,
zal hij b.v. een symboliek kunnen schrijven. Hoe-
veel hedendaagsche Calvijn-huldigers zouden IN
STAAT zijn, een gereformeerde symboliek te
schrijven, volgens Dr A. Kuyper Sr? Hoeveel
STAAN voor HUN belijdenis? Hoeveel zijn er
in dezen zin — dezen oud-Kuyperiaanschen,
fabiaanschen zin — niet separatistisch?

Ach — het woord (kleine w) beteekent in de
kerk al minder. Ook het woord der belijdenis.
En daarom schrijven ze de hoofdletter in den
term: „het Woord (Gods)” ook zoo heel erg groot.
Zoo schrijven de troubadours zoo graag over de
Liefde; er is een stukje los aan hun liefde.

Ik eindig.

Amsterdam en Parijs, — ik zie het onder-
scheid nóg niet. Ik was student, toen „De
Heraut” in 1909 schreef. Wij, opgroeiende gene-
ratie van toen, hebben op dit punt den geest
van „De Heraut” 1909 ingedronken. De dronk
was zoo stevig, en heeft óók mij zoo gesterkt,
bij ’t ouder worden, dat ik, hooggeachte Professor
Kuyper, thans dat „drankje” van Heraut-1935
voorloopig op zij zet. Voorloopig, — totdat U het
geval van Parijs uit den al te nauwen engpas van
dien éenen particulieren brief zult hebben ge-
haald, zult hebben aangewezen waarom U in
1909 theologen mocht beoordeelen naar hun
„land” (zie Uw citaat) en Dr Beets hen niet be-
oordeelen mag naar hun school, en me voorts
overtuigd zult hebben, dat op de Calvijn-herden-
kingen van 1935 NIET passen Uw oordeelvellen-
gen van 1909.

Inmiddels blijf ik met hernieuwde bede om,
door scherp de kwestie niet van al of niet-
nederige „zielen”, doch van het klare belijdenis-
woord te stellen, te mogen blijven in de eenheid,
met de meeste hoogachting.

Uw dw.

K. SCHILDER.

Postscriptum. Mijn kopje „Vrijzinnig en Cal-
vinistisch” werd aangevallen. Maar in „Het Ouder-
lingenblad” schrijft Prof. Aalders, dat zij, die de
Parijsche herdenking organiseerden, hun moder-
nisme allerminst onder stoelen of banken ge-
schoven hebben, getuige het feit, dat ze daarbij
enkele buitenlandse geleerden van beslist moder-
ne beginselen lieten optreden. K. S.

Aan de lezers.

De door Prof. Kuyper aan de orde gestelde
kwestie leek mij voor het kennen der verhou-
dingen zóó belangrijk, dat ik gaarne de vervolg-
artikelen van deze week laat liggen voor boven-
staanden Open brief. De lezers mogen het ver-
ontschuldigen.

K. S.

Verkiezingsmateriaal.

Kerk en politiek hebben bijzonder veel met
elkaar te maken. Daarom wijs ik vlak vóór de
verkiezingen op een bij de N.V. J. H. Kok te
Kampen verschenen vlugschrift van Ds P. Prins,
Deventer: Wat wil de C. D. U.? Zeer geschikt
voor verspreiding. Van denzelfden schrijver ver-
scheen: Wat wil Mussert? Men lefte eens op deze
kern-achtige korte geschriften.

K. S.

Antieke Voorloopers van Kolléwijn.

Het is een vergissing van de Vereenvoudigers,
wanneer ze zich de vertegenwoordigers achte-
van het nieuwe taalinzicht.

Het nieuwe is hinner niet, sedert een nog
nieuw (de phonologie) hun allesbehalve in het
gevele komt. Maar ook de eer van nieuw te
zijn moet, wat den kern aangaat, hun taalbe-
schouwing worden ontzegd. In onze oogen over-
gens volstrekt geen nadeel. Toch kan het zijn nut